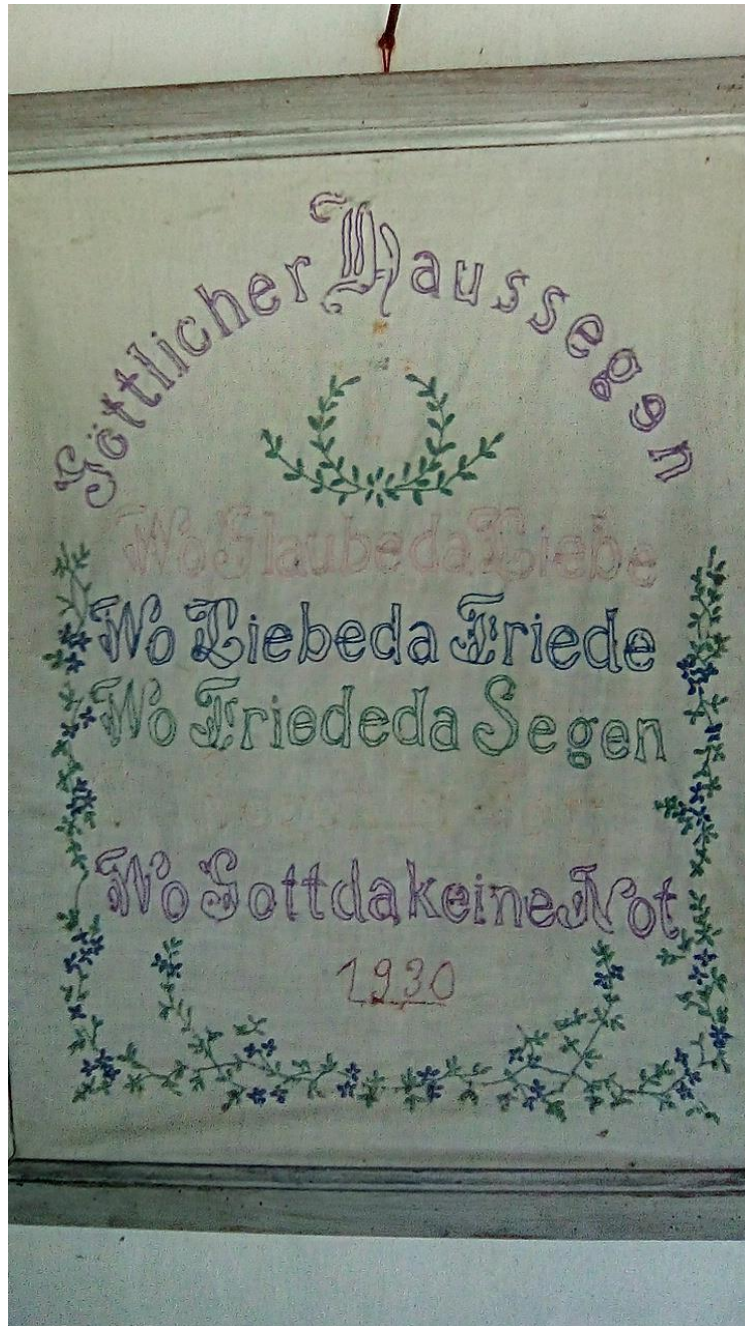

Javaslat

Tárgyak, évszámok, üzenetek

Németbányai szellemi és kulturális örökség

Települési értéktárba történő felvételéhez.

Készítette

Schmidt Attiláné

..... (aláírás).

Németbánya, 2018.06.10.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Schmidt Attiláné,

Levelezési cím: 8581 Németbánya Kossuth L. u.1.

Telefonszám: 89/350-120

E-mail cím: schmidtne.timea kukac gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Tárgyak, évszámok, üzenetek**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet

ipari és műszaki megoldások **kulturális örökség** sport

természeti környezet turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: 4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési tájegységi megyei külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása.

A feliratos falvédő nagy történelmi múltra tekint vissza, ráadásul nem is a magyar, hanem a német kultúrában gyökerezik. Onnan a 19. század végén jött át hazánkba. Először a magasabb társadalmi osztályok körében lett népszerű, úri szokás volt falvédőt kirakni, a nyugati divatot követni. Majd fokozatosan terjedt el előbb a polgárság, később a parasztság rétegeiben is. A falvédők kialakulása Falke nevéhez kötődik; a német művészettörténész próbált meg új hímző stílust megismertetni a korabeli német és osztrák közönséggel. Ez nem a gobelinek édeskés világa volt, inkább visszanyúlt a középkori mintakincshez, a változatosabb öltéstechnikákhoz. E társadalmi kör asszonyai kezdtek el az ófelnémet figurális és szöveges vászonhímzések mintájára díszítőalkotásokat, abroszokat és ágyterítőket varrni. Az akkori falvédők még az úri szobákat díszítették, és hímzésteknikájukban is jóval bonyolultabbak a későbbi, már-már ipari termékeknél. Az akkori német elit hamar megkedvelte az új stílust, persze amikor populárisabbá vált és jobban elterjedt, az úri házakban rögvest kiszorult a konyhákba, gyerekszobákba. Visszatérve hazánkra: a 20. század elejére lett általános a magyar parasztság között is. A falvédő jó időben volt, jó helyen, hiszen épp ekkor terjedt el a füsttelen konyha az országban. Vagyis a szabadkéményes konyhák helyett megjelent a zárt, füstelvezetéses kémény: sok tiszta felület szabadult fel, amely nem kormozódott össze. Ez lehetőséget teremtett a díszítésre, ami megnyitotta az éppen megjelenő falvédők nagy korszakát

A német eredet határozta meg sokáig a feliratokat, "Jó reggelt!", "Fésűkefe", de hamar terjedtek a spontán ötletek is. Népdalok, műdalok kiragadott részei, közmondások és szólások jelentek meg a falvédőkön. Minden felkerülhetett, ami a köznyelvben fontos volt. Persze, egy idő után leleményes kereskedők meglátták az üzletet, és vásárokon árultak előnyomott mintákat, melyeket aztán a nők, asszonyok, lányok kihímeztek. Voltak kifejezetten "sztár" feliratok, amelyek elterjedtek az ország minden területén.

Kiknek üzentek a feliratokkal?

Részben önmaguknak, részben pedig az érzelmeik kifejezése volt, legyen szó akár szerelemről, politikai állásfoglalásról vagy vallási meggyőződésről. Mivel a falvédő egyértelműen női műfaj, sokszor a női érzések kifejezésére szolgált. A konyhával kapcsolatos szövegek például: "ne menjen a férfi a konyhába, ha a főzéshez nem ért semmit", vagy "ha elég a konyhapénz, akkor finom lesz az ebéd", „ az én uram csak a vizet issza, nem is sirom a leányságomat vissza”, De a női identitásnak és önértékelésnek is fontos állomása volt a falvédő szövegeinek kiválasztása, hogy most már ők is megszólalhatnak, üzenhetnek. Persze ez már a 20. század, amikor a női emancipációs törekvéseknek is volt erejük ahhoz, hogy e szándékok érvényre jussanak.

A konyhai falvédők a kockaházak és a csempézett konyhák megjelenésével kezdtek eltűnni; egy ideig még a nyári konyhák falait díszítették.

A „Hinristummban” lakószobában már beérték egyszerűbb, famintára festett flóderos bútorokkal. Egyszerűek, szinte dísztelenek voltak, legfeljebb az ágy és asztal lábát, a padok támláját díszítették az ún. cifrázó gyaluval. Ritka volt a *figurális díszítés*, de bölcsőkön, padokon virág- és levélmintákat is alkalmaztak, kedvelt figura a madár is. Ma is használnak még egy 90 éves madaras, levélkoszorúval ékesített sarokpadot. A lakószoba fehérre meszelt *falán* kaptak helyet a vásárban vett nyomatok, reprodukciók, az utolsó évtizedekben elszaporodtak a fényképek, amatőr fotók. A lakószoba kedvelt díszítőelemei közé tartoztak a *színes cserépedények*, melyeknek legtöbb darabja a városlódi kerámiagyárból való. Az ott dolgozó fazekasok feleségei kereskedtek, házaltak velük csekély haszon reményében.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

„És ami nem kevésbé fontos, az a teljességigény, az ember és a külvilág közötti harmónia is, amely példával szolgálhat a III. évezred emberének is. Aki a parasztház homlokzatára stukkóval megmintáztatta az évszámot, a mindennap használt szerszámba bevészte, tudta, hogy mindaz, amit tesz, a múltban gyökerezik és a jövőben folytatásra talál.”

P. Szabó Ernő Magyar Nemzet

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<https://mno.hu/grund/targyak-evszamok-uzenetek-659581>

https://archiv.magyarmuzeumok.hu/targy/550_falvedok_es_himzesmintak

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/nemetek/nemetbanya/nemetbanya_tortenete/

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.nemetbanya.hu

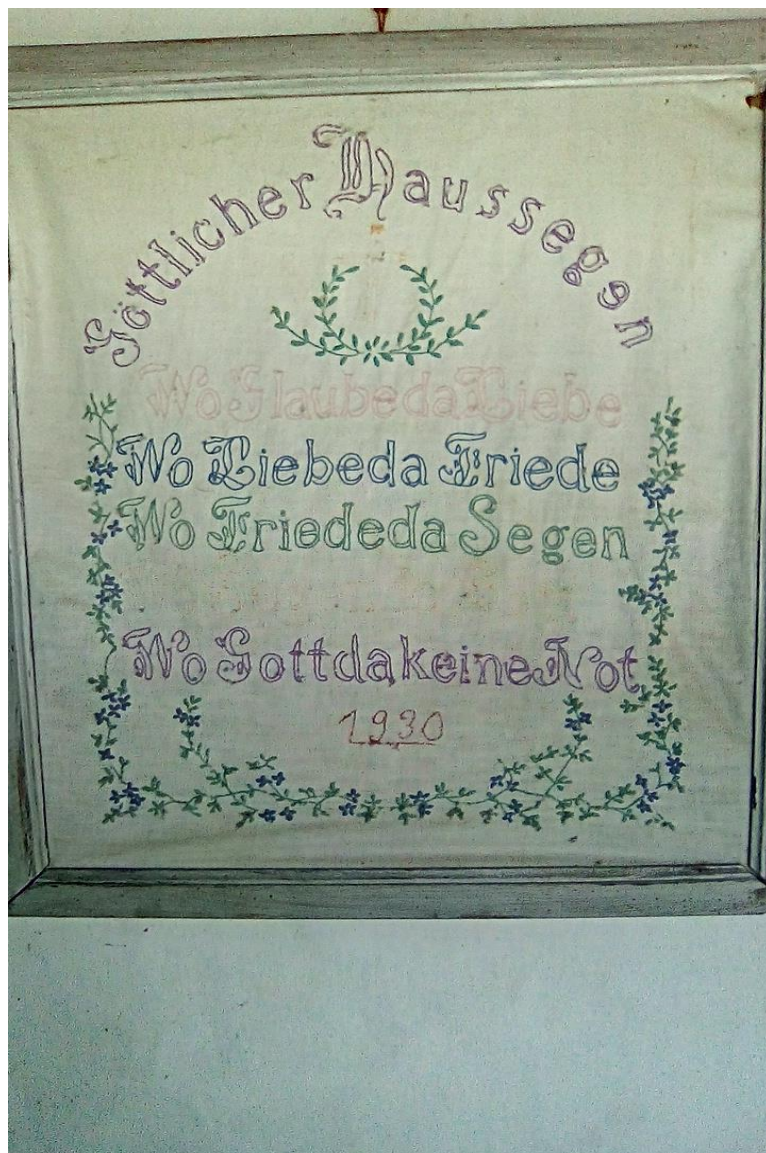
III.

MELLÉKLETEK

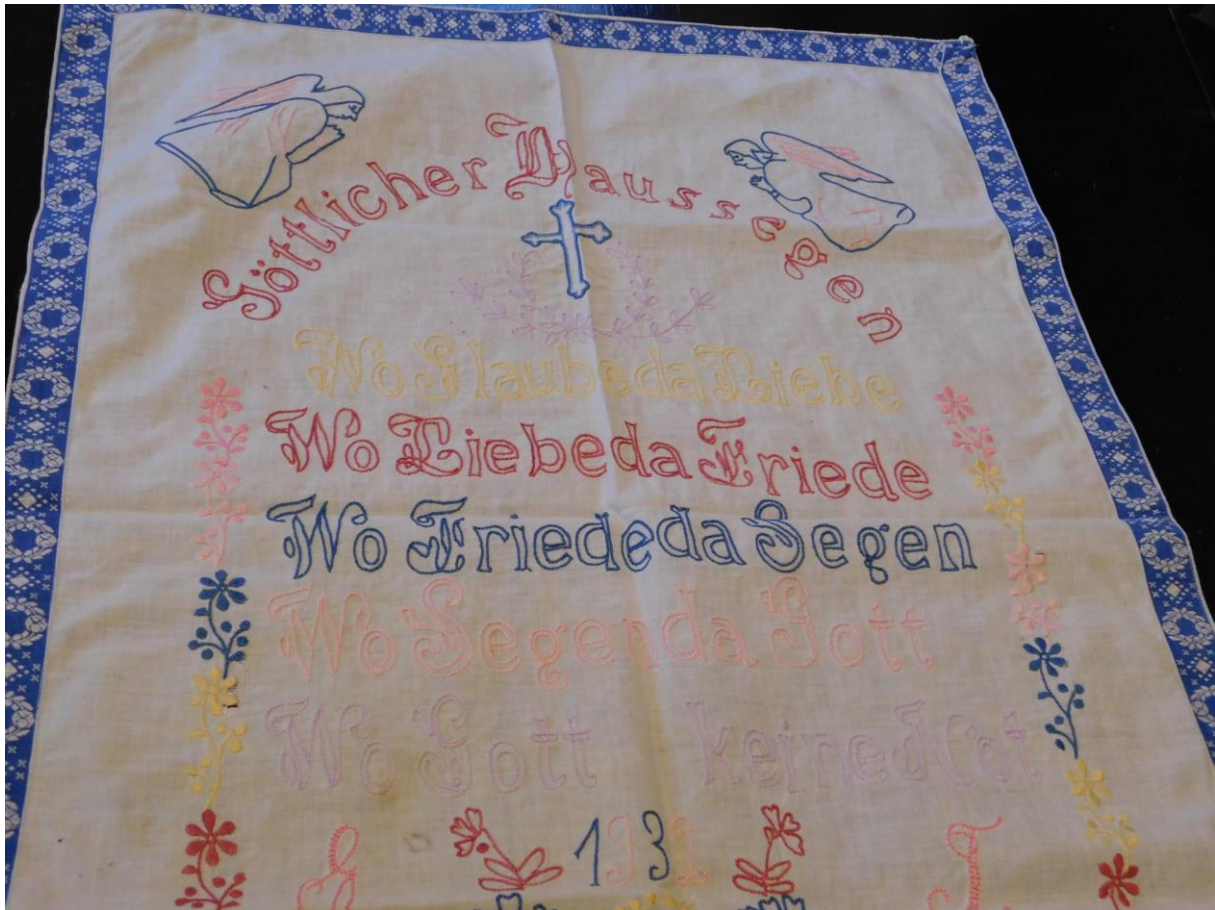
1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Noszlopy József házából származik
1930

Sass Vendel házából származik
1932

Noszlopy József házából származik?

Noszlopy József házából származik?

Heim Bojta István háza

Megbékélés Kápolna

Polgármesteri Hivatal

Tanítói ház

Tanka Tamás háza

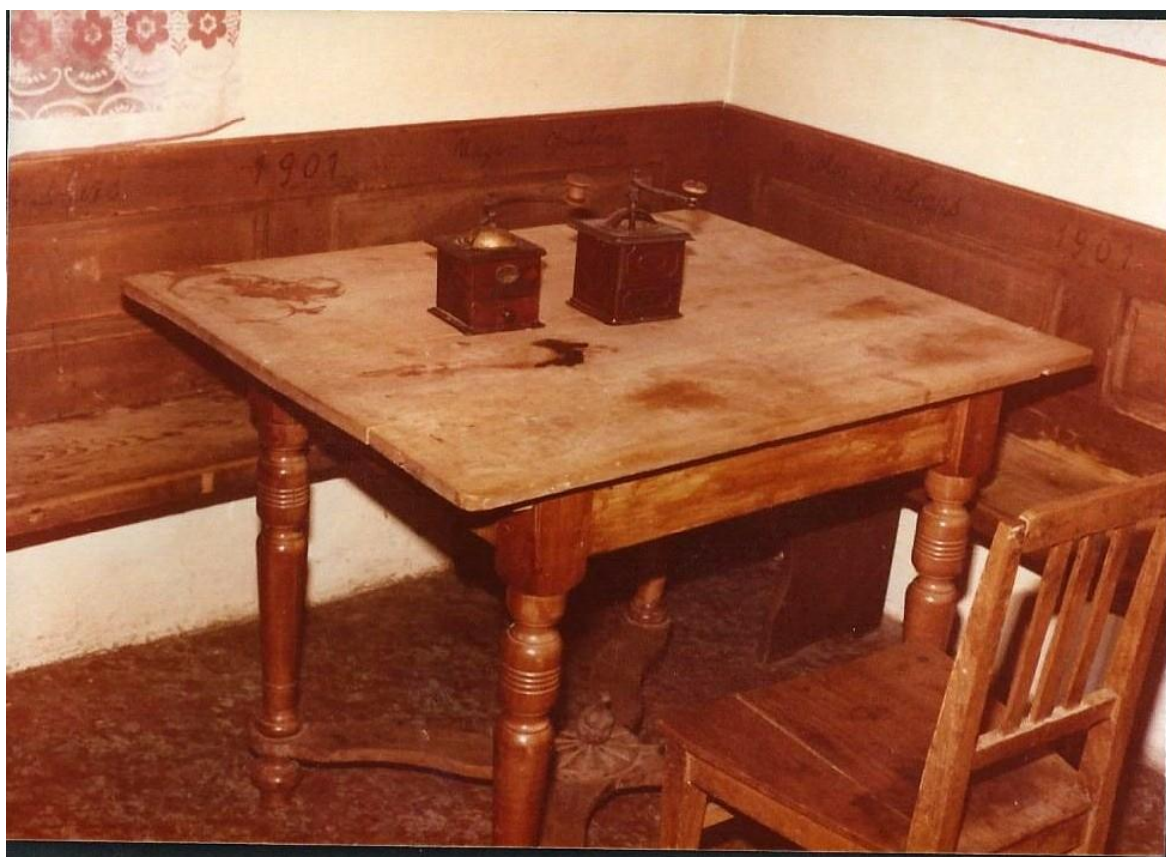
Intarziás ágy 1923 Korn Terézia menyecske ágya (Rujzam Jánosné)

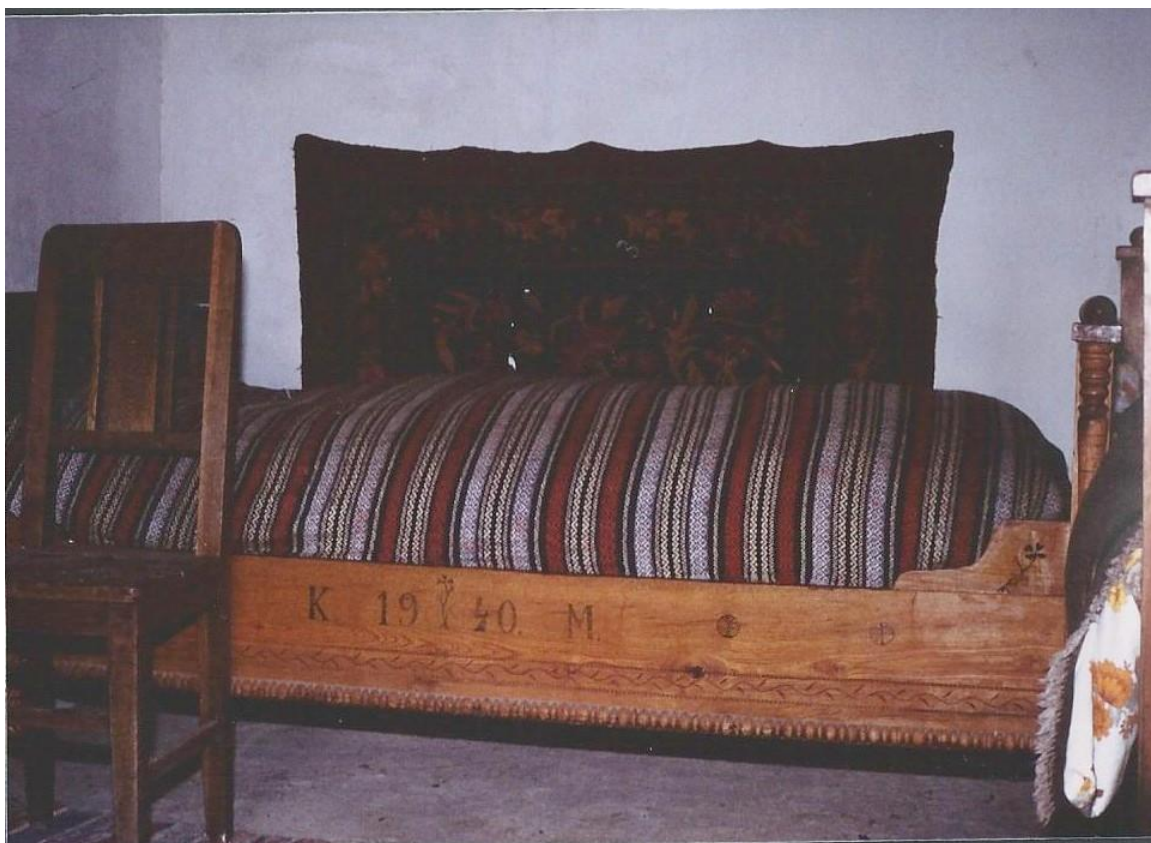
Intarziás pad Kiszlinger Ferenc házának gádjában

Madármintás sarokpad Plechinger Ferenc házából

Madármintás sarokpad, asztallal a Kiszlinger házból

1940

Somkuti András padágya

Falitányér Somkuti Andrásné házából.

Falitányér a tanítói házból.

Fa gyaluk Kungl Ignác házából

Monogrammal ellátott fa gyalu

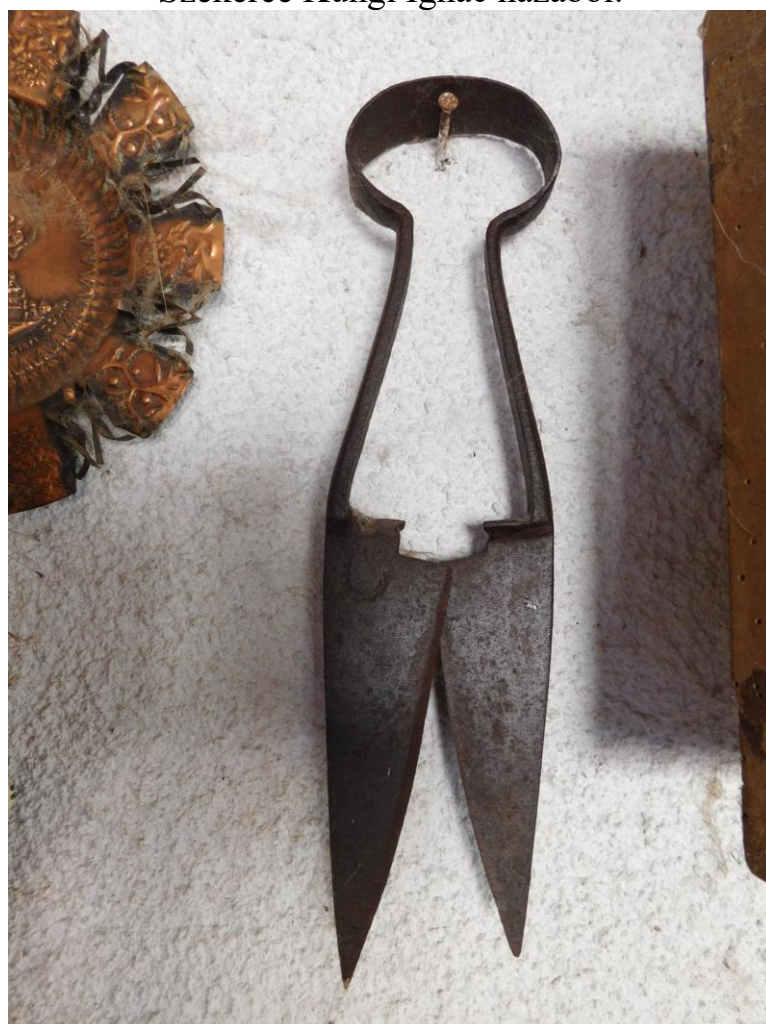
Német nyelvű vésett fatányér Kungl Ignác házából.

Derékszög Kungl Ignác házából.

Szekerce Kungl Ignác házából.

Birkanyíró olló Kungl Ignác házából.

Magyar nyelvű hímzett falvédók Kungl Ignác házából.